

Dh Zbigniew Okorski, prezes polskiego Sokoła w 1989 (później na lewo). Dh Józef Milleret (1813-1887). Wón bě předná předseda polskiego Sokoła (cely deleka napravo).

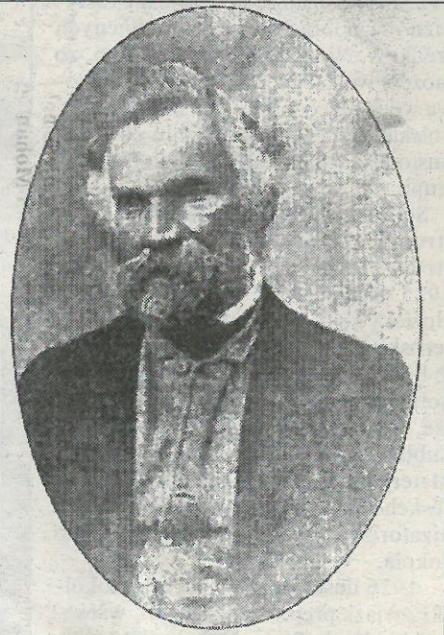
Léta je w Bydgoszczu wušla brošurka, kotrejž autor je Andrzej Bogucki, wo pôlskym Sokole w létach 1993 do 1997. W knižce spomina so tež stavizny Sokoła w Pôlskej wot założenia w lèce 1867 hač do najmôlôdšeho časa.

130 lět pôlskeho Sokoła

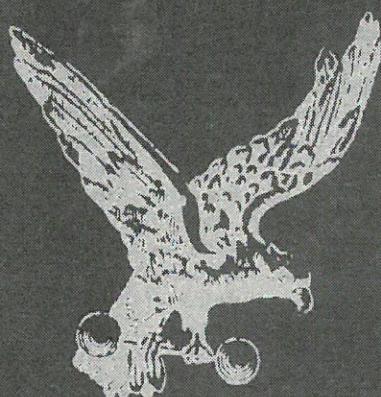
Po českém příkladze założichu pôlscy přečeljo čelozvučovania a zdobom narodni prôcowarjo 7. februara 1867 w Lwowie prénju jednotu Sokoła z mjenom „Towarzystwo Gimnastyczne Sokół“ Njebě to woprawdze jenož zhromadzenstvo za sportowanje, ale tež srjedžiščo k budženju narodneje zmyslenosće-pôlskoscé. A sokolske jednoty njenastawachu jenož doma na pôlskej zemi, ale tohorunja w Nêmskej, USA, Francoskej a druhdze. Pôlscy sokoljo wobdzélachu so aktiwnje na bojach wo njewotwisnosć Pôlskej wot 1914 do 1922. W lèce 1919 nastal třesný „Zwiazek gymnastických towarzstw Sokoł w Pôlskej“ („Związek Towarzystw Gimnastycznych Sokół w Polsce“). Wón dželaše hač do spočatka wójny 1939. Za čas okupaciej stejachu njeličomni pôlscy sokoljo w rjadach wojerskich jednotok na zapadze abo w rjadach wojowarjow w podzemju na rôdnej zemi. Mnozy z nich zemrèchu w koncentraciskich lèhwach. Po 1945 njedowolichu komunistyci mócnarjo skutkowanje Sokoła. Tak dyrbješe pôlski zwiazek cytkownje 50 lèt (1939-1989) ilegalne dželač. 1989 so Sokoł wozrodzi a džensa pod prezesom Zbigniewem Okorskim wuspšenje skutkuje. Tež w druhich krajach pôlske sokoľstwo wobsteji, na przykład w USA pod mje-

nom „Polish Falcons“ abo w Jendželskej pod mjenom „Związek Sokołów Polskich w Wielkiej Brytanii“.

Dodač chcemy, zo wudžeržovaše w lèce 1920 założeny Serbski Sokoł z bratrami w Pôlskej zwiski. W lèce 1929 wobdzélachu so serbscy sokoljo na VII. wšopôlskim sokołskim zlèče w Poznanju a tam we wulkim stadiónie tež przed tysacami přihladowarjemi zvucowachu. Džensa započnu so styki mjez serbskimi a pôlskimi sokołami hakle znowa wuwiwať. **M. Krawc**

TOWARZYSTWO
GIMNASTYCZNE

SOKÓŁ

SOKOŁSKIE LISTY

BYLI JSME A BUDEM

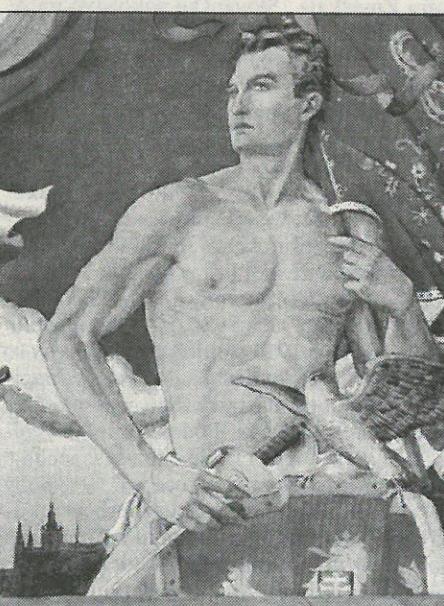

Sokół, jeho nastęce, wuwiće a wuznam

35 delegatow tež z wukraja w českéj stolicy

Při skladnosti 135. rôčnicy założenia českého Sokoła a 165. narodním jeho sobužeržerem dr. Miroslavem Tyršem zaradowa Fakulta čelozvučovania a sporta Karlovej univerzity (Fakulta tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy, dale FTUK), České towarzystwo Sokol (Česká obec sokolská, dale ČOS) a Muzej čelozvučovania a sportu M. Tyrša (Tyršovo muzeum tělesné výchovy a sportu, dale TM) mjezynarodnu konferencu „Sokol, jeho nastęce, wuwiće a wuznam“ (Sokol, jeho vznik, vývoj a význam). Jednanje konference wotměwaše so w rumnosčach fakulty FTUK w Praze. 35 delegatow, z toho 17 z wukraja, so na njej wobdzeli.

W swojej zahajenskej naręci zwurazni doc. M. Waic, zo bě český Sokoł hibanje, kotrež zbudzi kedžbnosć samo we wukraju. - Potom scéhowachu jednotno přednoški. J. Novotný ze Stawiznskeho instituta Akademije wêdomosćí ČR (dale AV ČR) přibliži pomery w českéj towarzostnosti spočat 60tych lèt zašleho lètstotka, hdyž po padze Bachoweho absolutizma nastala njewôdne rozvíje českého narodneho živjenja a stopnjovala so napječe mjez Čechami a Nêmcami. Pod tutymi wuměnjenjemi zhromadzowachu so Česa we wotcinských towarzstwach, najwažniše z nich bě Sokol. W nim njepřestavaše so jenož čelozvučovanie, ale tež duchowna kultura. - F. Kolář (AV ČR) pokaza na wažnu rôlu českich sokołow a francoskich čeloz-

VIII. SLET VŠESOKOLSKÝ
V PRAZE 1926

Mjezynarodna konfrenca wo Sokole w Praze

Léta je tomu 135 lèt, zo założi so w Praze prénja sokolska jednota. Skladnostne tuteje rôčnicy wotmě so wot 11. do 14. septembra w českéj stolici mjezynarodna konfrenca wo Sokole z wobdzélnikami z wjacorych krajow Evropy a Ameriki. K rôčnikam na konferency „Sokol, jeho nastace, wuwiće a wuznam“ slûšeše sobu Budyšan Timo Meškank, kiž mješe temu „Sokolske hibanje a Łužiscy Serbjia“. Čitajće w slôdowacym rozprawu Praskeho přecela Serbow Jiřia Murdy wo tutym zarjadowanju a wujmku z diskusijnego přinoška Tima Meškanka. - Léta swjeći Sokoł w Pôlskej 130. rôčnicu swojego założenia, na to w tutym čisle tohorunja spominamy.

českich stykach, na kotrež mjejachu hustosć politiske podawki wliw, a wo wobnovenju stykow po lèce 1989. -

Dalše přednoški wěnowachu so stavnám českého Sokoła w mjezynôjskej dobjie 1918-1945: Doc. M. Waic (FTUK) pokaza na to, zo so wažnosć českô-slowakskeho Sokoła w mjezynôjskim časú powjetší, dokelž dobychu sej sokoljo zaslubý wo wutworjenje Českoslowakskeje. M. Janota (ČOS) rěčeše wo sokołstwie prezidentow T. G. Masaryka a E. Beneša. Wobaj zvucowach ze swjobju w Sokole a hódnoceštaj wysoko proučku Sokoła při natwarje a zakitowanju demokratiske republiky. Wo wobdzelenju sokołow na zakitowanju Českoslowakskeje w lèce 1938, wo ilegalnym skutkowanju w dobjie nêmskeje okupacie, wo pomocy při přihotowanju atentata na Heydricha a tež wo woporach, kotrež sokoljo za čas druheje swětovje wójny přinjesechu, přednošořastaj K. Šplíchal (ČOS) a K. Volková (ČOS). J. Uhlíř (Filozofická fakulta UK) rěčeše wo spjecowanskim hibani přeciwo nêmskym okupantom w lètech 1939-1945 na Moravje. - Wo boju Sokoła přeciwo totalice w Slowakskej 1945-1948 rěčeše doc. J. Grexa (FTUK). -

Wjacore přednoški běchu wěnowane prášenjam nutrkowneho natwara a idejowym zakladam Sokoła: Prof. C. Nolte (Manhattan College, USA) wobjedna prášenie żonow w sokołskim hibaniu do lèta 1914, J. Beranová (TM) sokołsku (Dale na stronje 2)

(Konec ze strony 1) kulturu a kublansku džela-wosć, V. Svatoň (ČOS) Tyršowy čelozwu-čowanski system a sportowy program ČOS. - Wo sokołskim hibantu w zwisku z olympio-nizmom rěčach doc. J. Kossel a J. Jung-mann (FTUK) kaž tež K. Lennartz (Deutsche Sporthochschule Köln).

Někotre přednoški so na sokołskie hibantu pola Slovjanow zaměrichu: D. Blecking (SRN) přednošowaše wo sokołskim hibantu pola słowjanskich narodow powšitkownje, F. Frnicič wo wliwie Tyršoweje ideje na rozvíce sokołstwa a sporta w Chorwatskej. Polske-mu Sokolej buchu wěnowane wjacore pře-dnoški: Prof. B. Woltmann (AWF) rěčeše wo lětach 1864-1914, A. Bogucki (Związek Towarzystw gimnastycznych Sokół w Polsce) wěnowaše swój přednošk 130. róčnicy So-kolstwa Polskeho 1867-1997, M. Tybiszewski (AWF Gorzów Wlkp.) rozprawješe wo masowych sportowych wustupach w třech dželach polskeho kraja w dobie do přeňeje swětoweje wojny a w času mjez wojnomaj. Wo wuwiću polskeho sokołskeho hibantu w emigraci w Francoskej, Belgiskej a Ni-žozemskéj w lětach 1901-1941 přednošowaše P. Pieczyński (AWF Gorzów Wlkp.).

Prof. L. Začević z Kanady přednošowaše wo Sokole w Bosniskej, wosebje w Sarajevo, hdjež běchu pomery narodnostne a politisce jara komplikowane. Z wulkim za-jimom sčehowachu připoslucharjo přednošk Tima Meškanka (Budyšin), kotryž njezepě-raše so jenož na Alfonsa Wičazowu knihu wo Serbskim Sokole, ale přinješe týsto noweho, štož bě wuslědží w českich knihownjach a archiwach. - J. Jožak (Státní ústřední archiv) rěčeše wo americkém Sokole w lětach 1938-1945 a podšmorný, zo su so ameriscy sokołlo w tých za nas tak čežkých časach na boju přečiwo nacisckej Němskej wobdželi. Tutu temu potom dale na jara zajimawe wa-sjene wjedzeše J. Waldauf (Sokolská župa Kanadská). Wón wopisa nastae Sokola w USA w lěće 1865 a jeho dalše wuviče a poręča nadrobnje wo Sokole w Kanadě. - Na kón-cu posedzenja buchu přednesene přednoški, nastupace sokołsku dokumentaciju. K. Štu-rová (TM) rěčeše wo Tyršovym muzeju čelozwučowanja a sporta, J. Beranová (TM) wo sokołskich knihownjach, Z. Letenayová (Múzeum telesnej kultury, Bratislava) wo wulkim M. Tyršowym pomniku, zhubjenym za čas totality, zasonamakanym a nětko po-nownyjem. I. Grys a T. Sopyto (Sportove i turystyczne muzeum Warszawa) rěčeštaj wo dokumentach polskeho Sokola w Muzeju sporta a turizma we Wåršawje. T. Jurek (AWF Gorzów Wlkp.) hόdnočeše literaturu w stawiznach čelozwučowskemu towar-stwu Sokol w Polskej.

Wobdželnic konferency wotjedžechu po přednoškach a diskusiji do Tyršoweho domu a muzeja čelozwučowanja a wječor so wobdželichu na zhromadnej wječeri w Tyršowym domje. Njedželu, dnja 14. septembra, požlichu woni wěnc na row Miroslava Tyrša w Praze a wobhladachu sej twarjenje Praskeho Sokola, Sokolski stadion na Strahovje a buchu po Praskim starym měscie wodžen. - Konferencia bě organizatorise derje přihoto-wana, přicpě týsto k wujasnenju dotal wot-wrjenych prašenjow a wobahaći znajomo-sće wobdželikow. Přinoški delegatow so we wosebitym zběrniku wotčiša.

Jiří Mudra, Praha

Zony w serbskej narodnej drasce na VIII. wšosokołskim zlēce 1926 w Praze.

Sokołske hibanje a Łužisci Serbja

Hižo do přeňeje swětoweje wojny jewješe so mjez Serbami zajim za čelozwučowskem towarstwo Sokol. Jan Česla, rodženy Serb, kotryž skutkowaše hač do swojeje smjerce jako lékar w Neveklovje južne Prahi, napisa za swój studentski čas w Praze do serbskeho literarneho časopisa „Lužičan“ pojednane wo českém Sokole z namotwu, tola tež w Serbach podobnu organizaciju załoži. Ale k za-loženju hiše njedónđe. Jenož jednotliwi mǎlodži Serbja zahorichu so za sokołsku ideju a zastupichu za čas studijneho přebyta w Praze do českich sokołskich jednotow. Prěni Serb-sokoł bě Jan Bryl, kotryž zwučowaše jako člen Małostrowskeho Sokola a bu jako zastupjer Serbow do Uvítacího výboru V. wšosokołskeho zlēca w l. 1907 přiwzaty. Jako jenički oficjalny hōsć wšak přijedže z Łužicy jenož gymnazialny profesor dr. Arnošt Mu-ka. Na zlēce wobdželi so wosom njesokoł-skich čelozwučowarjow, kaž z knižki Vladimira Zmeškala „Slovanské sokolstvo na X. všesokolském sletě w Praze“, Praha 1938, zhominy. Běchu to Prascy serbscy studenća. Podobne slaby wopryt registruje so za VI. wšosokołskim zlēc pjeć lět pozdžišo.

Za tutón VI. wšosokołskim zlēc bě zahorjeny sobustaw českého Sokola Josef Páta, tehdom wučer češciny na Českéj wikowanskej akademiji w Praze, w serbskim časopisu „Lužica“ ze swojim přinoškom „Létuše słowjanske swjedzenje w českéj Prazy“ wabił. W rukopisnym dodaku k swojej knižce „Sokolstvo a Slovanstvo“, Praha 1920, piše wón k tomu:

„Hižo [w] lěće 1911 sčinich pospy, zo by so sokolska myslíčka dostała do Serbow; napisach tehdom tež nastawk „Serbia a sokolska myslíčka“ do protyki „Pod praporem sokol-ským“ (Praha 1911), ale bjež wuspěcha.“

Hakle po swětovym přewrōce w l. 1918 doby Páta za sokolsku wěc Praskich Serbow Jakuba Cyža, ratarskeho praktikanta w Chýnicach pola Prahi, Hermana Ślecu, studenta filozofije w Praze, Jurja Wičaza, šulerja Praskeho Małostrowskeho gymnazija, a Hanžu Kubášec, studentku na hospodarskej šuli w Praze a pozdžišo w Brnje, kotriž na jeho namjet do Praskeho Sokola zastupichu. Páta sokołsku ideju w słowjanskim duchu šěrko propago-

waše a publikowaše cyly rjad nastawkow w českých časopisach a zběrnikach...

Herman Śleca, student filozofije w Praze, bě drje na spočatku sokołskeho hibantu we Łužicy jeho najagilnější člon. Přimny so z pomocu Marka Smolerja, redaktora a wuda-wačela Serbskich Nowin, a Jana Skale, tehdom redaktora Serbskeho Dženika w Bělej Wodze, džela a přesadži sokołsku myslíčku tež do Serbow. Rozumi so, zo je serbski wopryt na VII. wšosokołskim zlēce w Praze w l. 1920 wjele sobu wuskutkował. W tutej dobje wuda so z pomocu Českéje Obce Sokolskeje lětak „Serbscy bratři!“, w kotorym so doraznjke k założenju sokołskich jednotow we Łužicy namoňwješe. Börze wozjewichu Serbske Nowiny na iniciativu Ślecy přeprošenje na 9. novembra k założenju Sokola do Budyšineho Serbskeho domu. Tón wječor rysowaše Śleca wobraz kaž tež zaměr Sokola a poda krótki přehlad wo wuviću a skutkowanju českého Sokola. Skala a Smoler jeho z tym podpěrátaj, zo wonaj swoje doživjenja na njedawnym Praskim sokołském zlēce přestajiš. Přezjedni běchu sej přitomni w tym, zo njemělo so założenie Sokola dale wotstorkowač, ale hnydom samsny wječor do skutka stají...

Serbski Sokol měješe so w běhu přichod-neho lětdesatka stajne znova nadběhow wosebje ze strony džela katolskeho du-chownstwa wobarač, doniž skónčne kónč l. 1932, spočat l. 1933 nabožne rozdrobenje k doskóněmu rozpuščenju Serbskeho Sokolskeho Zwiazka njedónđe.

Prěni starosta Serbskeho Sokola bě Jan Skala, kotryž, młodemu Sokolej baseň w swojej zběrce „Srjódki“, Budyšin 1921, wěnowaše...

Po wotchadze Skale spočat l. 1921 do Prahi - wón sta so z redaktorom Prager Presse - přewza Marko Smoler funkciu starosty. Čežko bě naděnč zučwoučenje w Budyšinje, runje tak čežko bě, sokołsku myslíčku přenješe na kraj. Ani předsydstwo Mačicy Serbskeje nochcyše sokołom rumnosće w Serbskem domje za swoje zučwoučenja přewostaji. Na tute wašnje zwurazni wone

(Dale na stronje 3)

(Konec ze strony 2)

němskim instancam napřečo, zo so wot za-měrōw Sokola wědomje distancuje. Po dlěšim prćowaniu nařidže so skónčne za nic nje-snadny najenski pjenjež čelozwučowarnja w Budyšinje. A bórze poradži so tohorunja sokołsku mysl w serbski wjesny kraj pfe-nješ. Do kónca l. 1923 załoži so z Budyškej jednotu cyłkownje džesač jednotow, a to w Buke-cach (16.8.1921), Malešecach (10.9.1921), Poršicach (17.9.1922), Radworju - přenja katolska wjes - (19.10.1922), Bačonju (20.2.1923), Komorowje (30.4.1923), Hro-dzišču (17.6.1923), Pančicach (8.7.1923) a Ralbicach (30.8.1923). Na 2. hōlownej zhromadźizne dnja 14. oktobra 1923 mōžeše do-talny starosta Łužisko-Serb-skeho Sokołskeho Zwiazka (założeny kónč l. 1922 ze sydłom w Budyšinje), Jakub Šajba, z hordoscu zhla-dowač na ličbu dotal zjednočených jednotow. Zdobom pak namoňwješe wón do dalšeho džela: „Wosebje dyrbimy so skrućowac we wob-sahu hižo wobstejacych jednotow. Dyrbimy z nich wutworić woprawdzie krute zdónki za naš Serbski Sokol. Kóžda jednota dyrbí na to hladač, zo nadobudze nahladnosće w cylej wokolinje. K tomu je trébne, zo se džerži kru-cé zasady „Runošć, wólnošć, batrowstwo!“. Demokratiska mysl dyrbí naše Sokołstwo překísac. „Za noweho starostu bu wučer Mi-chał Nawka wuzwoleny, kotryž nawjedowaše organizaciju přichodne štyri lěta, lěta konsolidacije a dalšeho wutwara Serbskeho Sokola...“

Serbski Sokolski Zwiazek w Budyšinje měješe njemało starosców ze założenjem jednotow a hōlownje z wudželanjom trébneje literatury. W januarje 1924 wuńde přeňe číslo „Sokołskich Listow“, časopisa serbskeho sokołstwa, jako příloha Serbskich Nowin. Re-daktor Hermann Śleca formulowaše w zavo-dnym nastawku nadwak časopisa: „„Sokołskim Listam“ nastawa nětkole hōlownje dwoji nadwak: rozwíj a wudželač k přenjemu sokołsku ideju, našu serbsku sokołsku ideju, a k druhemu serbske čelozwučowanje na zakladze serbskeje čelozwučowskaje terminologije.“ 1925 njewuchadžachu „Sokołske Listy“ hižo dla pobrachowacych finančnych srédkow. Njesadny podzél na tym, zo mōžeše wot 1926 do 1933 časopis zno-wa wuchadźe, měješe Česká Obec Sokolská, kotař bratrowskemu zwiazkemu hustodosć finančne k pomocy při-stupi.

Serbskemu Sokolej dōstawaše so ze stron českého Sokola tež pomoc po stronce čelozwučowskaje. Naléto 1925 přewjedże so w Praze wosebje „lužický kurs tělocviku“ za načolnikow serbskich jednotow, kotryž so lěto na to hiše raz wopjetowata. Najlepši sokoł so mědždžachu Tyršowu šulu wop-ytač, zo bych tu dōstavali dobre wukublāne za wuwučowanje w domiznje. Materielna kaž tež imaterielna pomoc českého Sokola skruči moralisku a organizatorisku mōc a jednotu Serbskeho Sokola.

1926 dōsta Łužisko-Serbski Sokol-ski Zwiazek přeprošenje na VIII. wšosokołskim zlēt do Prahi. Dokelž zlēt tež do swojego programu zapříja wosławjenje reformatora Jana Husa, wobroči so cyly rjad katolskich duchownych we Łužicy přečiwo wobdželenju serbskich soko-

SOKOŁSKIE LISTY strona 3

Wo wobdželenju Serbow na sokołskim zlēce 1948 w Praze móžeče w Serbskej protyce za lěto 1998 dokladnišo čitač. Widěć je w nowej protyce tež wobraz wo čahu młodych Serbow po Praze. Tutón a pödlanskej wobrazaj, je Serbskemu Sokolej Jurij Budar z Krakec požiči, za čož so jemu džakujemy.

łow a sokołkow na zlēče...

Mjezobne kontakty wuwiwachu so w běhu lět do teje měry, zo nic jenož Serbja do Českéje na sokołske zarjadowanja jězdža-chu, ale zo tež čescy sokołjo do Łužicy pučowach. Tak wobdželi so na druhim zlēce Serbskemu Sokolej Zwiazku 1927 we Wulkim Čisku tež „družstvo cvičitelnych sborů mužů Sokola Pražského“ pod nawo-dom načolnika V. Vorla. W českimaj časopisomaj Sokol a Věstník sokolsky wuńdzechu wo wšech wažnych podawkach nadrobne rozprawy, tak zo běchu tež čescy sokołjo wo wšech podawkach we Łužicy informowani.

Wjeršk wšitkých wopytow bě wobdželenje sokołow a sokołkow z Łužicy na IX. wšosokołskim zlēce w l. 1932 w Praze. Delegaciju Serbskemu Sokolej Zwiazku tworješe 42 sokołow a džesač sokołkow. Program wopytu bě nimoměry bohatý, čescé dženiki wšednje wo aktiwitach serbskej skupiny rozprawjach. Prěni raz w stawiznach sokołstwa zwučowaše tež horsta Serbow na zlētnišču Praskeho Strahovského stadiiona, přeni raz pochowadlu serbscy sokołoj w sokołskim přewodze po Praze. Wśudze buchu woni zahoriče witani. Wobdželenje Serbow hόdnočeše so z prawom za tehdomniše napjate pomery w Němskej jako wuraz mu-žnosće.

Serbski Sokol njezataji nihdy swój słowjanskich charakter, štož jemu wězo nadběhi z němskej strony wunjese a ščuwańcu wubudži. Najsylnišo rozwjewachu so nadběhi za čas IX. wšosokołskeho zlēta 1932 w Praze. Tež němske nowiny w Českosłowakskej přisłodžachu so na Serbow. Pod wjednistwom Českolužického spolku „Adolf Černý“ bu w złetowych dnjach rezolucja wšech zastupje-rjow towarstow Přátel Łužice w słowjan-skich krajach přiwzata, rezolucja, wuprajaca so za zachowanie Serbow a spožčenje jim prawa narodneje mješiny...

Spočat 1933 docpě nutřkowna kriza w serbskim sokołstwie swój wjeršk. Tomu wězo tež polěkowaše nastup němskeho nacionalso-cializma k mocy, kotryž njebe znajmješia Serbam resp. Słowjanam přichileny. Dnia 19. měrca 1933 wotmě so hōlowna zhromadźina sokolskemu zwiazku w Serbskem domje w Bu-dyšinje. Wjetšina přitomnych zastupje-rjow jednotow přihłosowaše dospołnemu wotščenju jenjowat katskikh jednotow, kotrež zdobom měno Sokol wotpožichu. Zeslabjeny sokolski zwiazek njezamó so hižo zhrubač, tak zo so wón dnja 9. apryla sam wot so rozpušči. Zajimawe je w tutym zwisku zhonić, zo bu hižo džen do samorozpuščenja Serbskemu Sokolu wreichského komisara za kraj Sakska načisk zakonja za zakaz Sokola wudželany, štož dopokazuje, zo bychu Sokol tež bjež wólneho rozeňdenja zakazal. WSN wo-zjewi džen na to nawodnistwo Sokola swój rozsud. Rěka tam mjez druhim, zo su sej „posledne podawki w Němskej“ tute wu-wiwe wunuzowali a zo pod tutym poměrami njeje móžno, w programje Sokola pokročowac.

Česká zjawnosć hnydom na wozje-wjenje reagowaše a dženek Polední list staji mjez druhim prašenje „Bude prote-stovati českoslovanské ministerstvo za-hraničí?“ To so njesta, njehladajo na to bě nětko bóle hač hdy přjed trjeba Serbam pokazač, zo woni njejsu sami, zo maja dale prawo na živjenje a swobodnu eksistencu. Nic jenož wsityc Słowjenjo, ale wsion kulturny swět bě napominany, so za Serbow zastaječ. Čežke połoženie małego naroda Serbow a wina námocne-ho režima w Němskej hodeše so najlepje ze słowami Kollára zwuraznječ: „Svobody kdo hoden, svobodu zná vážiti každou -ten, kdo do pout jimá otroky, sám je otrok!“ - Snadž ta najbóle demokratiska a dopředkarska serbska organizacija bě so došc čicho rozešla. Krótka doba relativneje swobody bě so minyla. Njewotmot-wjene je dotal prašenje, što z ducha tutej doby džensa zwosta. Wjace hač po lět-stotka diktatury, fašistskeje a komuni-stiskeje, je tola přewjele zadusyo, zasy-pało a zapławiło. Tam znowa započeć, hdjež bě w l. 1933 tak njejapcy wšitko přestało, drje džensa hižo móžno njeje.

Timo Meškank